1/
2/
3/
4/
6/
7/
8/
5/
9/
10/
11/
12/
13/
14/
15/
16/
17/
18/
19/
20/
21/
22/
24

MISCELLANEA.

1/ Kommissya Skarbowa oboyga Narodów/Projekt/./B.m.dr.i r./!Knlb.10 E_{XIX}Str.476.-

2/ Zambrzycki,Proiekt do deputacyów.Urządzenie dóbr.Przydatki ipoprawy proiektu.K nlb.10.-

3/ Reforma żydów.Proiekt od deputacyi do tego wyznaczoney.K nlb.9; Chołoniewski Xawery,O żydach i długach kahalnych żydówskich. K nlb.2.-E_{XIV}Str.198.-

4/ Butrymowicz Mateusz,Reforma żydów./B.m.dr.i r./-K nlb.8.-E_{XIII} Str.473.-

6/ Uwagi kalkulacyjne w sprawie woyska regularnego.-K nlb.1.-

7/ Potocki Stanisław,Wystawienie nowego regimentu.-Str.1.-

8/ Woysko./B.m.dr.i r./-K nlb.2.-

5/ Reflexye y sposób względem rekrutów./B.m.dr.i r./-K nlb.7.-

9/ Etat na sto tysięcy woyska koronnego y W.X.Litewskiego./B.m.dr./ 1789.-K nlb.31 i tablica 1.-E_{XVI}Str.104.-

10/ Etat tymczasowy wystawienia 69125 głów woyska./B.m.dr./1789.- K nlb.15 i tabl.1.-

11/ Actum in curia regia Varsaviensi 1789.Etat woyska oboyga Narodów. /B.m.dr.i r./-K nlb.18 i tabl.1.-E_{XII}Str.49.-

12/ Awans w woysku oboyga Narodów./B.m.dr.i r./-K nlb.4.-E_{XII}Str.309.-

13/ /Warszawa/,W sprawie podatków - memoriał.-K nlb.2.-

14/ /Warszawa/,Przywrócenie mocy przywileiom m.Warszawy.-K nlb.2.-

15/ Miasta Koronne y W.X.Lit.przedkładają podanie do króla -Str-16.-

16/ Nota do projektu poboru generalnego woyska./B.m.dr.i r./.K nlb.5.- E_{XXIII}Str.176.-

17/ Odpowiedź na punkta podane Kommissyi menniczney 1774r./B.m.dr.i r./ K nlb.18.-E_{XXIII}Str.258.-

18/ /Sułkowscy/,Publikacya fundacyi akademii Rydzyńskiey.-K nlb.2.-

19/ Benoit G.,Deklaracya imieniem króla pruskiego 1766r.-K nlb.2.- E_{XII}Str.478.-

20/ Przestroga dla Polaków,Warszawa,w druk.Wolney.-Str.4.-

21/ Odpowiedź na deklaracyę dworów Wiedeńskiego,Petersburskiego y Berlińskiego 2.lutego 1773r..Warszawa 1773.-Str.1.-

22/ Saldern Kasper,Declaratio-Deklaracya N.Królowi Polskiemu przez posła rosyjskiego podana r.1771.-K nlb.4.-E_{XXVII}Str.31.-

REFORMA ZYDOW.

Projekt od Deputacyi do tego wyznaczoney.

Lud Zydowſki w Prowincyach O. N. mieſzkaiący, chcąc uczynić Kraiowi użytecznym, My Król za zgodą wſzech Stanow ſtanowiemy.

1mo. Co do Religij.

Religii ich tolerancyą dotąd w Kraiach Rzeczypoſpolitey utrzymywaną, nadal zabeśpieczaiąc, waruiemy, iż żaden z powodu Religii niepowinien bydź od nikogo urąganym, ani prześladowanym; a we wſzyſtkich piſmach i Aktach publicznych pod nieważnością onych, tytuł: *Ludu Starozakonnego* im nadaiemy, znoſząc na zawſze dawany im tytuł dotąd *Niewiernych.* To przecie niema ſłużyć Zydom z Wiary Katolickiey Apoſtatom; przeciwko ktorym wſzyſtkie Prawa dawne reaſſumuiemy.

Sprawowanie iſtotnych Religii Zydowſkiey Artykułow, Obrządkowi ich ſamych zoſtawuiąc, ażeby Zwierzchność Obrządkow tych doſtrzegać maiąca nierozciągała (iak dotąd) mocy nad maiątkami tego ludu, naſtępne dla nich przepiſuiemy reguły:

Tytuł Rabina dotąd od przekupſtwa bardziey, niżeli od wolney Ludu Zydowſkiego Elekcyi dependuiący, znoſząc, wydawanie Kredenſu na Rabinowſtwa nikomu niedozwalamy pod nieważnością Onego, i pod Karą 1000. Zł: na

A

Kredensuiącego, a drugiego 1000. Zł. na Kredensowanego przez Sąd Kommissyi Woiewodzkiey, za słusznym dawodem w połowie Delatorowi, a w połowie do Kassy teyże Kommissyi *proprij Districtus* zapłacić się powinnych tyle razy, ile razy te przestępstwo lub niepostuszeństwo nakazom sądowym dowiedzione będą.

Na mieyscu zaś Rabina odtąd każde Miasto, Miasteczko, lub Zgromadzenie Zydow Rolnicze, byleby 10. Gospodarzy osiadłych maiące, a nie bliżey iak milę iedną od mieysca, gdzie ich iuż Szkoła iest ufundowana położone, w dzień trzeci Swięta ich Wielkanocnego według ich Kalendarza w Roku N. Mca N. dnia N. następnie przypadaiący wybierze, czy to z pomiędzy siebie, czy z Mieszkańcow mieyść drugich iednomyślnością, czy większością Głosow całego Zgromadzeinia, osobę w obrządkach Religij swoiey doskonałą i znaiomą pod tytułem Nauczyciela, i Onemu Kredens nieużywaiąc od zadney inney Zwierzchności approbaty, wyda na Lat dwie po sobie idące, a po upłynionych dwoch leciech każde Zgromadzenie na nowo obierać, lub potwierdzać raz obranego powinne będzie.

Ze zaś znaydować się mogą mieysca, ktore wciągnionym zwyczaiem uzurpowały stałe na zawsze od Rabinow intraty, przeto gdzieby takowe intraty w Offierze 10go, lub 20go. grosza podane były, tym Kommissye Skarbowe O. N. w proporcyą takowych intrat podanych, Allewiacyą uczynią Possessorom.

Nauczyciela porządkiem wyżey opisanym obranego, obowiązki te będą:

Lud w Buźniey ſwoiey nauczać, Kwe-ſtye z potrzeb Religii wynikaiące za-ſpokaiać i do rozſądzenia Spraw o prze-ſtępſtwa obowiązkow z iſtotnych tylko Artykułow Religii pochodzących, bydź Superarbitrem Sądu *primæ inſtantiæ*, po-rządkiem niżey opiſanym odbywać ſię powinnego.

Podobnież w iednymże czaſie, i na rownyż dwoch lat przeciąg, ma bydź obrana druga Oſoba pod tytułem *Piſarza*, ktorego powinnością będzie Pożwy i Dekreta w Sprawach Religii wypadaiące zapiſywać, i utrzymywać oſobną Kśięgę zamykaiącą perceptę i expens Offiar dobrowolnie do Karbony Szkolney ſkła-danych, i z funduſzu niżey oznaczaią-cego ſię wpadaiących. A to wſzyſtko ma bydź piſane ięzykiem Hebrayſkim, i Polſkim na załamaney Karcie Papieru, i takowe Protokuły nikomu nie maią bydź bronne do czytania, ktobykolwiek one chciał przeyrzeć.

Miaſta wielkie, ktoreby iednym Nauczycielem i Piſarzem obeyść ſię nie mogły, po dwoch obierać mogą, gdy-by zaś te Elekcye były pewne, tym ſpoſobem odbywać ſię maią.

Kantor Szkolny ſpiſze Imiona wſzy-ſtkich Bratczykow, ktorzy ſię w każdym ich zgromadzeniu znayduią na oſobne karteczki, te karteczki włoży do Wa-zonu prożnego, i ten Wazon kilka kro-tnie ſtrząśnie, żeby ſię kartki zmięſza-ły. Dziecko nie ſtarſze iak ośmioletnie wyciągać będzie po iedney z tych Kar-teczek, każdego Imie z Karteczką wy-ciągnione przeczyta w ſgłos przed Lu-dem. Pierwſza wyciągniona Karteczka oznaczać będzie Starſzego, druga, drugiego, i tak daley Rządzcow Ele-kcyi.

Ci Rządzcy wybrani wykonaią wraz Jurament na tym, iako kreſki od Ludu podawane przyimować, i one ogłaſzać wiernie. i ſprawiedliwie będą.

Po wykonaney Przyſiędze wota Ludu *na Nauczyciela* wprzod, a potym na Piſarza, zbierać będą tym porządkiem; okażą Wazon przed Ludem, że ieſt prożny, a potym go zamknąwſzy, obſiądą go w koło Stolika, do tego Wazonu każdy Zyd właſnego Zgromadzenia, nie mniey iak lat piętnaście maiący, nioſąc Kartkę z napiſem imienia i nazwiſka tego, ktorego na Nauczyciela czy Piſarza obiera, pokaże przed Rządzcami, że nie więcey iak iedną nieſie Kartkę, obracaiąc do nich bokiem niepiſanym, i potym ią tamże w trąbkę zwinąwſzy wrzuci w oczach ich do Wazonu.

Po ſkończonych tym ſpoſobem Wotach Ludu, Rządzca pierwſzy Kartki wyimuiąc, głoſno każdego czytać, a inni pięciu zapiſywać będą, i kto z więkſzości głoſow obranym zoſtanie, temu oni z Ludem Kredens podpiſzą, w przypadku rowności wotow, Rządzcy pierwſzego kreſka, ktorey wprzod dawać niepowinien, rozwiąże rowność.

Tych ſześciu Rządzcow ciągłą przez lat dwie powinnością będzie, zwoływać Lud w potrzebie dla obierania Kantorow, Chazanow czyli Rzeznikow, i innych Poſługaczow Szkolnych, tudzież dla naradzenia ſię w zdarzonych przypadkach i potrzebach koniecznych przez Offiarę dobrowolną załatwić ſię mogących.

W Elekcyi Nauczyciela i Piſarza, wzgląd bydź powinien na Rabinow prze-

przeszłych, tych osobliwie, ktorzy będąc do tego urzędu zdolnemi, kupować go musieli, a to dla iakieykolwiek bonifikacyi wydanych przez nich pieniędzy.

Karbona Szkolna zawsze bydź powinna pod dozorem Pisarza i starszych Rządzcow z pomiędzy zgromadzenia mieyscowego, iak wyżey wybranych, co Miesiąc do dozoru karbony przemieniaiących się.

Pensya dla Nauczyciela i Pisarza należeć będzie do umowy spólney z Zgromadzeniem ich obieraiącym, ta iednak że w naywiększym Mieście przewyższać nie powinna dla Nauczyciela nad 1000. Zło: dla Pisarza nad 500, naymocniey waruiemy.

Fundusz na tę opłatę naznaczamy od Rzezi Bydła na koszer, i Ptastwa dotąd w ichże Religii praktykowaney, zastrzegaiąc, aby nigdzie wyższey ceny nie było od zarznięcia Bydła dużego nad Złoty ieden, od Bydląt drobnych nad groszy dziesięć, od Ptastwa nad grosz ieden. Gdzieby zaś takowego funduszu Percepta przewyższała nad pensye dla Nauczyciela i Pisarza umowione, takowa presuperata składać się powinna do Karbony szkolney, na opatrzenie rożnych potrzeb Religicznych.

Percepta i expensa z dochodow do Karbony szkolney wchodzących, i wychodzących, iako całemu Zgromadzeniu wiadoma bydź powinna, tak zawiaduiący onemi zdawać powinni rachnnek według praktykowanego u nich zwyczaiu, w każdy dzień pierwszego Miesiąca, przed wybranym z pomiędzy Zgromadzenia

Rachmiſtrzow, i przed oſobą od Zwierzchności mieyſcowey do teyże kalkulacyi wyznaczyć ſię powinną, a w przypadku deceſſu z własnych maiątkow zawiaduiących, do pozyſkania zaległości, taż Zwierzchność mieyſcowa ludowi dopomagać powinna. Kalkulacya takowa po Polſku i po Hebrayſku piſana powinna bydź, i aż do czaſu drugiey kalkulacyi Mieſięczney na drzwiach ſzkoły przybita, dla wiadomości ludu czytać i wiedzieć o niey chcącego.

Sądy w Sprawach Religii.

Strona dowodzić maiąca komu iakiekolwiek przeſtępſtwa w Religii, ma wydać obwiniaiącemu Pozew z rzetelnym przeſtępſtw, imienia i nazwiſka iego wyrażeniem. Pozew ten ma bydź wydany przez Szkolnika, a zeznany przed Piſarzem mieyſca tego, gdzie obwiniony mieſzka, za wydanie ktorego nic Piſarz iako penſyonowany brać nie powinien.

Ażeby zaś między Zydami oddzielnie od Zgromadzeń Bożnicę ſwoią, Szkolnika i Piſarza maiących mieſzkaiącemi, nie rodziła ſię kweſtya względem wydawania zapozwow, ſtanowiemy; iż iako każdy Zyd ſprawować obrządki ſwoiey Religii tam powinien, gdzie ma naybliżſzą od mieyſca mieſzkania ſwoiego Bożnicę, tak też rownie i do odpowiadania za przeſtępſtwa w Religii, należy do Sądu naybliżſzego Nauczyciela, co i do ſamych Nauczycielow wykroczeń ſtoſować ſię powinno.

W terminie trzydniowym od podania Pozwu, tak oſkarżony, iako oſkarżaiący, maią ſtawić przed Piſarzem po ie-

dnym Arbitrze do sądzenia sprawy od siebie wybranym, i takowy wybor w Xiędze zapiszą, a z temi Arbitrami od Stron wybranemi *Nauczyciel* iako Super-arbiter zasiadłszy, ma sprawę rozsądzać, gdzie potrzeba inkwizycyi, ią z świadków w rowney liczbie obustronnych wyprowadzić, i Dekret z wyrażeniem przyczyn Sąd przekonywaiących przez siebie i Arbitrów podpisany, w Hebrayskim i Polskim ięzyku na załamanym papierze, bez żadney zań opłaty stronom, wydać powinien.

Takowym Dekretem, ieżeliby się która Strona kontentować niechciała, powinna napisać w Xiędze Pisarskiey przy promulgacyi Dekretu, punkta, od ktorych apelluie, a Pisarz one umieścić w Dekrecie powinien, i z takowym Dekretem Strona udać się powinna do Kommissyi swoiego Woiewodztwa, czy Powiatu, przez Memoryał przy składaiącym się Dekrecie, proszący o wyznaczenie innego Sądu.

Kommissya Woiewodzka nie wchodząc w żadne sprawy rozpoznanie, ani pod żadnym pretextem nie zwlekaiąc rezolucyi, na tymże samym podanym od Strony apelluiącey memoryale wyznaczy trzech Nauczycielow w tymże Woiewodztwie czy Powiecie mieszkaiących, i termin im do sądzenia sprawy na ich Sąd odsyłaiącey się wyznaczy.

Wyznaczeni Nauczyciele, w terminie przepisanym na mieyslce *delicti* ziechać się, i poruczoną sobie do rozrządzenia sprawę porządkiem wyżey opisanym *ultimarie* bez dopuszczenia dalszych apellacyi rozsądzić maią, pod kerą 500. Złot: na nieposłusznych w teyże Kommissyi Woiewodzkiey uznać się powinną.

W Dekretach takowych iako same tylko przestępstwa w Religii karę osobistą zawiniaiące rozsądzaiących; żadne winy pieniężne na Strony nakładane bydź nie maią pod nieważnością Dekretow, ani żadne przekleństwa lub Cheyrymy rozciągnione bydź nie mogą.

Na oporną przecież Stronę w terminie z pozwu wypadaiącym, a do sprawy siebie i Arbitra swoiego nie stawaiącym, Super-Arbiter z Pisarzem, i z Arbitrem drugiey strony, przystawionym, nakazać mogą opłatę do krobki Szkolney za nieposłuszeństwo w pierwszym niestaniu winy Zło: 10. i termin do stawienia powtorny przeznaczyć przez powtorny Pozew, za niestaniem powtornym winy Zło: 20. za trzecim Zło: 30. i iuż w ten czas choć w niestaniu Dekret oczewisty ultimarny, żadney appellacyi nie podpadaiący ferować.

Tak ferowanym bądź oczewiście bądź *ultimæ Conviċtionis* Dekretom ulegać nie chcący Zyd, iako złoczyńca przez wszystkie Juryzdykcye Kraiowe, do ktorychby się Strona powodowa udała, imany, i karany bydź ma.

A tym sposobem, gdy i Sąd Duchowny iest przeznaczony, i posłuszeństwo ich Religii przez Zwierzchność Kraiową iest zabespieczone, i kary na upornych przepisane, wszystkie przeto Sądy i Zwierzchności, pod iakimkolwiek tytułem w Religii ich byłe kassuiemy, a w Sądzie dla nich Duchownym dopiero przepisanym, aby odtąd pod żadnym pretextem praktykowane nie były używane dotąd przekleństwa, w Xsięgi czarne zapisywania Cheyrymy, Chazaki, skryte Instygacye, zakazy pod karą

śmierci

śmierci świadczenia rzetelnego broniące, i inne podobnych klątew gatunki zakazuiemy pod karą wiecznego więzienia i opłaty 2000. Zło: w połowie Delatorowi, a połowę do Kaffy Woiewodzkiey przed Sąd teyże Kommiffyi na ważącym fię one wydawać wfkazać fię i exekwować powinną.

Zyciu ludzkiemu częftokroć fzkodliwy, a z przepifu Talmudu w Religii Zydowfkiey utrzymywany zwyczay nayprędfzego umarłych grzebienia znofiemy, i ażeby nie prędzey iak we 24. godziny po śmierci umarły był grzebiony, nakazuiemy.

Podobnież praktykowane przez Bractwa grzebiących w ich Religii zdzierftwa ufkramiaiąc, zlecamy Nauczycielom dozor, aby też Bractwa od grzebienia umarłych nie wymagały więcey, choćby od naybogatfzych, nad Zło: 100, na opatrzenie ubogich i mogiłek obracać fię powinnych; dobrowolnie iednak ofiarować więcey, każdy kto zechce, może.

2do. Co do Obywatelftwa.

Przypufzczaiąc lud Zydowfki do Obywatelftwa Kraiowego, a befpieczeńftwo ich ofob i maiątkow biorąc pod opiekę Kraiową, tak iżby żaden z nich czyiążkolwiek partykularną mocą bez fzukania fprawiedliwości w Sądzie przyzwoitym nie był więzionym, karanym, lub z maiątku wyzutym, nadaiemy mu wolność ofiadania we wfzyftkich Miaftach i używania Praw i wolności tymże Miaftom fłużących, tudzież pofiadania gruntow rolniczych, bądź Prawem Emfiteutycznym na Czynfz wieczyfty, czy

doczesny, bądź Prawem zastawnym lub Arędownym, dozwalamy prowadzenia wszelkich handlow, uczenia się bez przeszkody czyieykolwiek wszelkiego Rzemiosła, Manufaktur i wszelkich nauk wyzwolonych.

Lecz iako ten tylko istotnie może bydź zwany Obywatelem, ktory z prawdziwey osiadłości pracą, lub przemysłem pożytecznym Kraiowi służy, tak razem zastrzeżono mieć chcemy, iż ten tylko z Zydow wolności dozwalaiących się domieszczonym, i za Obywatela Kraiowego uznanym będzie, ktory wprzod osiadłość swoią aktualną bądź w Mieście, bądź na Roli okaże.

Pod tytuł ktorey osiadłości przemieszkiwanie w Karczmach na Arendzie, lub na Szynku podciąganym bydź nie powinno, owszem niektorych Woiewodztw Lauda Seymikowe, iako to: Sandomirskiego, Sieradzkiego, Rawskiego, Łęczyckiego poczynione w tey mierze, iżby się w Karczmach Zydzi na Arendach, lub Szynkach nie znaydowali, approbuiemy.

Dla czego naznaczamy im rok normalny 1792. a dzień pierwszy Maia, w ktorym dniu każdy Zyd przed Kommissyą tego Woiewodztwa, czy Powiatu, w ktorym osiądzie, stanąć i złożyć powinien zaświadczenie aktualney osiadłości swoiey, ieżeli w Mieście nabytey, to od Zwierzchności Mieyskiey, z zupełnym wyrażeniem nazwisk Gospodarza osiadaiącego, nazwisk i lat potomstwa iego, płci oboyga, Rzemiosła, czy sposobu życia, z iakiego żyie funduszu? Ci zaś ktorzy Rolę obeymować będą, złożyć powinni kon-

trakt od Właścicielow Dobr, w ktorych osiadaią z podobnąż Atteſtatą nazwiſka potomſtwa, i lata ich wyſzczególniaiącą.

Kommiſſya Woiewodzka według tych Atteſtat i Kontraktow, każdego Zyda pod Klaſſę iemu przyzwoitą zapiſze, i Atteſtata od Zwierzchności Mieyſkich i Wieyſkich wydane w Aktach Kancellaryi ſwoiey złożywſzy, wyda podobnąż każdemu Zydowi Atteſtatę od ſiebie pod pieczęcią właſnego Woiewodztwa, czy Powiatu z podpiſem kompletu w ow czas zaſiadaiącego, a Dziedzic Poſſeſſor, czy Miaſto fałſzywe zaświadczenie wydaiący Zydom, karanym bydź powinien, przez tęż Kommiſſyą Woiewodzką, tak iak Skarb Publiczny krzywdzący.

Zyd za takowemi Atteſtatami bądź w Mieście, bądź na Roli osiadły z mieyſca osiadłości ſwoiey na drugie mieyſce przenieść ſię nie będzie mogł dopoty, aż wprzod nie żyſzcze od Kommiſſyi Woiewodzkiey daną za ſiebie, czy to od Miaſta, czy od Dziedzica gruntu, na ktorym ſiedział Atteſtatę, eliminowaną z Aktow i wroci onę do rąk Atteſtuiącego. Inaczey iako Zbieg ściganym bydź może i powinien.

Dzieci od Rodzicow za doyściem lat oddzielaiące ſię na właſne goſpodarſtwo, takoweż Zaświadczenia brać i mieć powinni.

Zyd każdy takowego zaświadczenia od Kommiſſyi Woiewodzkiey nie maiący, nie tylko za Obywatela znanym bydź nie może, lecz za włoczęgę poczytanym bydź może i według prawa

C 2

natychże Włoczęgow przepisanego karanym bydź, i do robot Publicznych obracanym powinien.

Ze zaś w mnogości ludu tego bydź muszą, Kalecy, Starzy, niedołężni na wyżywienie siebie sami zarobić nie mogący, takowych przeto niedołężność Kommissye Woiewodzkie rozeznawszy, rozdzielą ich na Zgromadzenia Zydowskie wswoim Woiewodztwie czy Powiecie znayduiących się, zważaiąc proporcyą możności i ludności Zgromadzenia, z ktoreyby ci niedołężni żywionemi bydź mogli; tak rozdzielonym wydadzą Atteftatę z wyrażeniem mieysca zgromadzenia, w ktorym iedynie bez włoczenia się przebywać maią.

Od każdego Zgromadzenia Nauczyciel składaiąc co rocznie na dzień pierwszego Miesiąca Stycznia według Naszego Kalendarza, Regestr Osob Płci Oboyga w Zgromdzeniu do Zwierzchności iego Duchowney należącym znayduiących się, złożyć razem powinien pod Karą 100. Zł: za nieposłuszeństwo przed Kommissyą Woiewodzką Metryki Urodzin, Obrzezań, Pogrzebow i Szlubow.

Szluby Małżeńskie ażeby według przepisu Konstytucyi 1775. tit. *Podatek od Zydow* osobom tylko okazuiącym w istocie, iż maią sposob do życia, dawane były, dostrzegać powinni w Zgromadzeniach swoich Nauczyciele, pod Karą w tymże Prawie wyrażoną na Nauczyciela, lub na Osobę w niewiadomości Nauczyciela szlub niezgodnie z tym Prawem daiącego.

Ze zaś utrzymywany w Religi Zydowskiey Małoletnich żenienia zwyczay i usku-

i uſkutecznieniu Prawa wſpomnionego przeſzkadza, i wſzelką przyzwoitość obraża, narzucaiąc Stan dożywotniego Społeczeńſtwa na Oſoby takie, ktorym myśl życia ich pierwiaſtkowego rozeznać ieſzcze nie dozwala ani Stanu, ani Zakonu ich Prawideł, ſtoſuiąc ſię przeto do zwyczaiow Kraiowych, ſtanowiemy, iż odtąd Zyd nie młodſzy iak w Roku 18. a Zydowka nie młodſza, iak w Roku 12. do ſzlubnych związkow przyſtępować mogą, a to pod Karą 1000. Zł: na daiącego Szlub nie według przepiſu tego, przez Kommiſſyą Woiewodzką, za ſłuſznym dowodem do Kaſſy teyże Kommiſſyi w połowie, w drugiey połowie Delatorowi przyſądzić ſię powinnych.

Po zregeſtrowaniu zupełnym przez ten ſpoſob ludności Zydow, oznaymią Kommiſſye Woiewodzkie o teyże ludności do Kommiſſyi Skarbowey *Reſpective* ſwoich Prowincyi.

Kommiſſye Skarbowe tym ſpoſobem i o ludności Zydow, i o mniey ſpoſobu do wyżywienia maiących, zawiadomione, a podobnie o założonych iuż, lub zakładać ſię w Kraiu mogących Fabrykach wiadome, znioſą ſię z Właścicielami tychże Fabryk, i zapobiegaiąc niedoſtatkowi Zydow ubogich, oſiadłości mieć nie mogących, a do pracy zdatnych, zabeśpieczą dla nich mieyſce i ſpoſob w tychże Manufakturach, w ktorychby ſię cwicząc i ſpoſob życia mieli, i pożytecznemi Kraiowi ſtawali ſię Mieſzkańcami.

3tio. Co do podległości Prawom.

Przez opiſanie w powyżſzych Artykułach tak Sądu Duchownego iako też

D

osiadłości Zydowskich, gdy ustaie związek, czyli ogół oddzielonego iakby Narodu ich nieprzyzwoicie dotąd przez same Kahały i Synagogi utrzymywany, ustaie tym samym potrzeba wieloliczcznych nad niemi Juryzdykcyi, do ktorych też Kahały i Synagogi, iakby w udzielney Narodu swego sprawie udaiąc się, Lud ubogi, iuż to przez nakazywanie niezmiernych składek,iuż to przez zaciąganie na maiątki iegoż wieloliczcznych w Kraiu długow, ciemiężyli.

Od wszelkich przeto Juryzdykcyi dotąd udzielnie tylko samemu Ludowi Zydowskiemu służących, tenże Lud uwalniaiąc, każdego z nich w szczególności poddaiemy pod Prawa, co do Cywilności te, do ktorych natura osiadłości przez ich przyiętey, należeć będzie.

To iest: osiedli po Miastach z osiadłości swoiey ulegać będą Prawom i Sądom tym, ktorym ulegaią Mieszczanie. Osiedli zaś na gruntach rolniczych, bądź Krolewskich, bądź Ziemskich, bądź Duchownych, ulegać maią Prawom i Sądom Zwierzchności mieyscowey. Jeżliby się zaś ktory od Zwierzchności mieyscowey przez niedotrzymanie Kontraktow im danych, skrzywdzonym bydź się rozumiał, takiemu wolne iest udanie się do Sądu takowego, w ktorym według Praw Narodowych Krzywdzący odpowiadać powinien.

A we wszystkich tych Subselliach bez używaney dotąd Assystencyi iakiegokolwiek Zwierzchnika, bez opłacania sowitych solucyow rozprawuiąc się, znaydować dla siebie powinni Zydzi rowną z innemi Obywatelami sprawiedliwość.

Z wymiaru teyże Sprawiedliwości iako wſzyſtkim Obywatelom wolne ſą Sądy Polubowne, tak i Ludowi Zydowſkiemu onych dozwalamy tak, iż w Sprawach między Zydem a Zydem, o ich własność nie z gruntu pochodzącą toczących ſię, mogą ſobie ſkładać Sąd Kompromiſſarſki z Oſob ichże Zakonu; byleby opiſy na Sąd Kompromiſſarſki były ſprawione według Praw Kraiowych, i w Aktach przyznane.

Przez wzgląd zaś na drobność Spraw między ubośtwem tego Ludu zdarzyć ſię mogących, ſprawy takie, ktore wartości 200. Zł: nie przenoſzą, ſądzić dozwalamy Kompromiſſem za opiſami, choćby nie w Aktach Kraiowych, byleby iednak w Xięgę Piſarza tego Zgromadzenia, w ktorey ſię Superarbiter obiera, te opiſy były wciągnione, Dochodu Piſarzowi Zł: ieden od Arkuſza naznacza ſię.

Opiſuiący ſię na Sąd Kompromiſſarſki na terminie nie ſtawaiący, *etiam in Contumaciam* przez tenże Sąd *ultimarie* ſądzonemi bydź maią.

4to. Co do Podatkow Skarbowych.

Poddani tym ſpoſobem pod Prawa Mieyſkie i Wieyſkie Zydzi, gdy ſię razem poddaią, i pod Prawo podatkowania tym Klaſſom przeznaczonego, za nieprzyzwoitą przeto rzecz ſądząc, aby dwojakim i za Religią i za Obywatelſtwo uciſkani byli podatkiem, Opłatę podatku pogłownego Zydowſkiego podług nowo odbytych Luſtracyi wnoſić ſię powinnego przeciągamy do Seymu naypierwey naſtępuiącego; Na ktorym za zawiadomieniem Stanow przez Kom-

missyą Skarbową O. N. o uskutecznionym iuż Prawie co do osiadłości Zydowskiey, i o podwyższeniu z tych osiadłościow proweniencyi Skarbowych (iak się spodziewamy podatkowi Pogłownego dorownać mogących) że tenże podatek Pogłownego Zydowskiego skassowanym zostanie, zabeśpieczamy.

Gdy na roli tylko pustey osiadaiących Zydow Konstytuca 1775. od podatku Pogłownego uwolniła, My to Prawo zwalniaiąc, stanowiemy, iż na iakieykolwiek bądź roli osiadły, i oney iedynie pilnuiący Zyd, wraz od czasu obięcia roli i urzędowego (iak wyżey) w tym przeświadczenia, podatku Pogłownego płacic niepowinien.

5. Co do Długow Kraiowych.

Ze Kahały Zydowskie dotąd cierpiane obciążyli Lud swoy długami w Roku 1765. przez Kommissyą Skarbową O. N. iuż likwidowanemi, a dotąd ieszcze z nich niewypłacili się. Reassumuiąc przeto w tym punkcie Konsty: 1764. Tyt: *Pogłowne Zydowskie*, takowe długow zalikwidowanie i na opłatę onych dogodnych sposobow obmyślenie Kommissyi Skarbowey O. N. polecaiącą, tudzież Konsty: 1775. tyt: *Pozwolenie Zydom Litt: Urzędzenie Skarbu W. X. L.* w zględem znoszenia długow Kahalnych uczynione approbuiącą, nakazuiemy.

Aby Kommissye Skarbowe O. N. znioślszy się z Kommissyami Woiewodzkiemi, naydaley do dnia N. Mca N. R. 1791. zlikwidowały na nowo wszystkie przez Kahały, lub Synagogi zaciągnione Długi, wiele ich dotąd zapłacono, a wiele nie opłaconych ieszcze zostaie,

ſtaie, a po zlikwidowaniu długow, aby weyrzawſzy ściśle we wſzyſtkie generalnie zrźodła dochodow przez Kahały dotąd wybieranych, bądź Dekretami Likwidatorſkiemi, iak w Prowincyi W. X. L. obięte, bądź po Dekretach iuż przybyłe udyſponowały, One na iak nayprędſze bydź może długow Obywatelſkich zaſpokoienie, i onemi każda *reſpective* ſwoich Prowincyow według urządzeń od ſiebie wydanych zawiaduiąc, o wielości iuż zaſpokoionych, i do opłaty ieſzcze zoſtaiących ſię długow Zydowſkich, na każdym Seymie przed Stanami też Kommiſſye Skarbu Oboyga Narodow donoſić i kalkulować ſię maią.

6to. Co do Obyczayności.

Ubior do kraiowego ſtoſowny po wſzyſtkich Kraiach od Zydow przyięty, a u mieſzkaiących w Prowincyach Naſzych odmienny, że dla nichże ſamych ſtaie ſię narzędziem nieochędoſtwa, a od Poſpolſtwa wzgardy i nienawiści, przeto, aby wſzyſcy Zydzi i Zydowki nie naczey, iak w ubiorze od Chrześcian używanym, tak co do ſukni, iako też i obuwia chodzili, pod konfiſkatą ſukni inaczey noſzoney, i *pro re* Delatora, doſtawać ſię maiącey, nakazuiemy, zalecaiąc w tym dozor Kommiſſyom Woiewodzkim, a exekucyą tego Prawa od Dnia 1. Maia 1791. naznaczamy.

W noſzeniu zaś ſukien, rownie iak w użyciu wſzyſtkich potrzeb, ulegać nayściſley Zydzi powinni Prawom tak dawnym, iako i za Panowania Nas Króla zapadłym, zbytki Kraiowe tamuiącym, mianowicie Konſtytucyi 1764. tit: *ubeſpieczenie*, i tit: *Warunek Miaſt.* Konſtytucyi 1776. tit: *Obiaśnienie Legis Sumptuariæ* i Konſtytucyi 1780. tit: *Ponowienie*

Praw zbytki tamuiących. Ktore to Konſtytucye na nowo reaſſumuiąc, exekucyą onych Kommiſſyom Woiewodzkim polecamy, i moc ukarania nie poſłuſznych według przepiſu w tychże uſtawach zawartego, nadaiemy. Ze zaś i pracom i Prawom obyczayności ten chętniey i łatwiey ulegać może, ktory wypływaiące z nich ſkutki na dobro Narodu ludzkiego poznaie, przeto i ten lud Zydowſki chcąc mieć nie tylko pracowitym, i obyczaynym, lecz i dobra ztąd wynikaiącego wiadomym, i oświeconym, ſtanowiemy; aby Kommiſſya Edukacyi Narodowey obmyśliła ſrzodki i opiſała ſpoſoby i Reguły, przez ktoreby ſię Młodzież tego ludu Zydowſkiego i Nauczyciele tę Młodzież uczyć maiący, doſkonalić mogli we wſzyſtkim tym, co tylko do życia Cywilnego ieſt zdatnym i potrzebnym, a takowe przepiſy uformowawſzy do approbaty Stanom Seymuiącym w przeciągu dwoch Mieſięcy podała. Prawem to zaś nie odmiennym na zawſze mieć chcemy, ażeby Zydzi ucząc ſię odtąd Kraiowego ięzyka, we wſzyſtkich generalnie Piſmach ſwoich onego używali. Co wſzyſtko pod dozor i Exekucyą Kommiſſyom Woiewodzkim oddaiemy —